

LÁTLELET

Szép esténk lesz...?

Hányszor álltak már előttem a sorban tőporodott kis öregek, s kértek suttogva egy csirkenyakat, vagy egyetlen szál virslit, nyugdíjnapokon tíz deka párizsert. Hányszor éreztem a kényszert: kipótolom pénzüket, hogy legalább a húsosabb csirkecombra fussa, vagy egy pár virslit „lakmározhassanak”. Hányszor furfangoltam ki, miképpen juttassak — a kölcsönös pironkodást elkerülve — néha egy kis „csemegét” a szomszédban lakó nének. Hányszor olvasok, hallok kisnyugdíjasoknak szánt árulértékkelő akciókról, egyházi és állami szeretetszolgálatok ajándécsomagjairól.

Ilyenkor mindig mélyesen szégyellem magam. Jóllehet, korántsem a magamfajta — aktív keresőnek nevezett — korosztály tagjainak kell éreznie, hogy odavelet az alamizsnával alazzuk meg őket, minden, feljűk irányuló jókedűnkkel növelve bennük az el-tartottság érzésének lelki terhét.

Csongrád megye 108 ezer 755 nyugdíjasa közül 39 ezer 414-nek az öregségi jussa négyezer forint alatt van, s majd 100 ezer még 6 ezer forintnál is keveseb-ből tengődik. Eleddig a nyugdíjak inflációhoz igazít-ása csak ad hoc jellegű volt, éppen úgy, mint a szociális és egészségügyi bizottság Parlament elé tárt minapi javaslata, miszerint a kis nyugdíjakat kétezer forinttal egészítik ki ebben az évben. Tüzdolt munka ez, a nyugdíj értékének megőrzésében hatástalan, nem pedig végleges rendezés.

Joggal érezhetik hát nyűgnek magukat a társadalom nyakán, mert így — öregesen, a hiányok okán — sorsuk megnyugtató megoldása helyett csak léleknyomorító könyörödmányokat kapnak. A kevéske nyugdíj pótlékaként: a rossz hangzású segélyt, vagy kiegészítést, a hiányzó szociális intézmények helyett: az elfekvőt. Ok azok, akik egy egész életet át ki-szolgálattottak és megaláztottak voltak egy jobb jövőt ígérő társadalomban. Hiába remélték, hogy a hátra-hagyott esztendő sokasodásával majd fogyatkozik a megaláztatás, vágyaik ellenében a megszégyenítés nem remélt méreteket ölti. Így hát az út vége felé sokszor a menekülés, az emberi méltóság megőrzésé-nek számukra egyetlen kínálkozó lehetősége: az ön-kezü halál. Túlzás lenne felemlegetni ezt a menedé-ket? Nem. Bizonyosság rá: a legalacsonyabb nyugdíjakkal megvert Csongrád megyében 100 ember közül 64 idős korban követ el öngyilkosságot.

Ma Magyarországon két és fél millió nyugdíjas él. Hazánk egyike a világ azon kevés országainak, ahol a népesség állandó csökkenése és az idős korúak számának drámai emelkedése — a közeli jövőben — egyidejűleg várható. Nálunk az élvezred végére már alig-alig lesz aktív kereső, s én elborzadva gondolok rá, mi lesz, ha majd egyszer mi is megöregszünk.

Kalocsai Katalin

Pink Floyd: A fal

— avagy: most élve megúszni

A fal című amerikai filmet Alain Parker rendezte, zenéjét a nagy hírű Pink Floyd együttes játssza, főszerepben Bob Geldof, a néhai segélykoncert atyja.

Ha azt kérik, hogy meséljem el ezt a filmet, zavarba ugyan nem jönnék, de határozottan tagadnám, hogy erről bármit is mesélni lehet. Mégis így kezdeném, a film határozott jelen idő, millió apró emlékből (gyermekkoros értetlen magányos-sága, az iskola megalázó és nyomasztó légköre, a hábo-rúké véres iszonyata, a ren-geteg értelmetlen halál, a társ hiánya, a meg nem értés, a házasság, az együtt-élés csődje és lehetetlensége, a rendőrök gumibotjai, kegyetlen vérengzések...), és még számos részlet, melyeket felsorolni hosszadalmas lenne. De oly mélyen gyökereznek ezek, hogy a jelen idő bármely apró szín-foltja előemeli a múltat, s abban főként a fájdalmat. És megindul az emlékképek sorozata, melyet a kiszolgál-tatottság, egy idegenül mű-ködő emberi gépezet erejével szembeni védtelenség hatja át. A jelen időben nincsenek lehetőségek, ame-lyeket felkínál (gürcölés, kup-porgatás, „kábitás”, rejtőz-kódés) — mind lehetetlen, semmitmondó, unalmas és értéktelen. Nem képesek feloldani az emlékezés gör-ceit, nem lehet áttörni a falat.

A fal, mint óriási szimbólum, mely a lehetséges életet elválasztja a mostani lehet-telentől. Ilyenkor az egyet-

len dolog, amit tenni „kell”, fogni a kedvenc kalapácsot és törni-zúzni; az ablakot, a televíziót, a kirakatokat, a vázákat, az üvegeket, az asz-talokat, székeket, képeket és... és aztán már az elva-dultság pillanataiban az ért-tetlenül bámuló embereket — így szül erőszakot az erő-szak — és beleüvölteni a vilá-gba, melyre persze csak a visszhang válaszol.

A film zenéje már régóta bekerült a lemezpiacra, mint megfelelő előzetes a képek-hez. A lemez kelendősége bi-zonyította, hogy a zene ön-magában is bőven megállja a helyét. Viszont sajnálatos, hogy a film ekkora késéssel került forgalomba, mert ak-tualitása néhány évvel ez-előtt nagyobb hatású lehetett volna, főként a fiatalok körében.

Több helyen különösen nagy erejű animációk színe-sítik a filmet, de nem csu-pán színelvők. Szervesen il-leszkednek az egészbe, s leg-inkább a szimbolikus értel-mezést szolgálják.

Az animációk, a zene és az élőképek szerves és döbbe-netes egészé állnak össze; ez az egész nem más, mint az az életérzés, amely a jelen idő elviselhetetlenségét, zür-zavarát, értékzavarát és ke-serűségét hozza a felszínre: ez a film poétikája.

Végül felrobban a „fal”. A füst- és porfelhőben kormos arcú gyerekek vizsgálgatják a romo-át, a széthullott fal köveivel megtelnek a sárga platós játékteherautók. Eny-nyi az élet? Csak egy tégla a falban.

Podmaniczky Szilárd

Lelkesedés, fantázia

A Hungária Biztosító 1989 márciusában indította a „Kenguru zsebigazolvány” reklámkampányát. A „Ne-vezz el, nevezd be!” névpá-lyázatra szeptemberig 105 ezer 546 javaslat érkezett. A gyerekek nagy lelkesedéssel és fantáziával találták ki a nevek sokaságát, legtöb-ben a „Zsebi” elnevezést javasolták.

A sorsolás eredménye-ként a fődíj — egy számítógép — a debreceni Fazekas Sándor birtokába került. Csongrád megyéből négy nyertesnek jutott egy-egy kengurufigura: Boros Gabriella (Szentés), Kádár Ferenc (Hódmezővásárhely), Jaksa Attila és Forrai Tibor (Szeged) személyesen veheti majd át a neki járó aján-dékot a Hungária Biztosító-tól.

Tudósok a Tiszáról

Kétnapos Tisza-kutató an-két kezdődik ma, csütörtökön délelőtt 10 órakor Szegeden, a Magyar Tudomá-nyos Akadémia székházá-ban. Benedeky István el-nőki megnyitója után elő-ször a szovjet Tisza-szaka-szon végzett legújabb kuta-tások eredményeiről hall-hatnak az érdeklődők.

Az ankét második téma-köre a folyó hazai szakaszá-nak földrajzi, biológiai, kör-nyezetvédelmi kutatásairól ad számot, de helyet kap az előadások között a halászat és haltermelés, valamint a kiskörei tározó és az élővilág kapcsolatának elemzé-se is.

Holnap, pénteken délelőtt folytatódik a tudományos tanácskozás. Többek kö-zött a folyó jugoszláviai szakaszán végzett kutató-sokról lesznek előadások. A 20. alkalommal megrende-zett ankétorozat kötetlen beszélgetésekkel ér véget holnap késő délután.

Kitekintő

Hősi életút

Maggie, a katonaló a maga módján mindent el-követett, hogy érdemeket szerezzen a szolgálati ide-jé során — adta hírül a Diary abból az alkalom-ból, hogy emléket állítot-tak a koreai háborúban is részt vett ausztráliai négy-lábúnak. Sirkövéen ez olvasható: „Itt nyug-szik Maggie, a heves vér-mérsékletű öszvér. Földi

Hódítási kellék

A civilizáció elérte a híres burmai zsiráfasz-zonyokat, akik nem cse-kély vonzerőt jelentenek a külföldiek számára. A burmai utazók ugyanis el nem mulasztották, hogy megtekintsék azokat a hölgyeket, akik súlyos rézkarikákkal hoszabbították meg a nyakukat — írja a Nice Matin. Az ősi szokás a női hiúságra ve-zethető vissza, így kíván-

Premier a Kisszínházban

A félelmet meg kell tanulni!

Pénteken este 7 órakor mutatják be a Kisszínházban A Félőlény című, felnőtteknek is ajánlott gyermekmusa-icát. Békés Pál „nyúl farknyi” mesének induló történetéhez — melyből előbb hangjáték, majd Böhm György közre-működésével színdarab formálódott — Várkonyi Mátyás komponált zenét. Rendezője Ács János, kivel a szerda dél-előtti próba előtt beszélgettünk.

— Amatőr színházi korszak-tól eltekintve úgy tu-dom, nem rendeztél még Szegeden. Önkéntelenül is adódik a kérdés, hogyan, milyen körülmények között kaptad meg a darabot?

— Böhm György hívott fel telefonon, s megkérdez-te, lenne-e kedvem egy új magyar darab megrendezé-séhez? Igen, mondtam gyorsan. Ilyen egyszerűen történt.

— A darab kulcsszava a félelem. A Félőlény évek óta odújában kuksol, fél, retteg, nem mer kimozdulni. Míg-nem felkeresi a hosszú vándorútról érkező Csutang és rábeszéli, hogy igenis nézzen szembe félelmeivel, jö-jjön ki az odúból, küzdjön meg a világot uráló ször-nyekkel. Nem félsz — te-kintettel az utóbbi hóna-pok eseményeire —, hogy a szó (félelem) és a téma egyre inkább devalválódik? A témát, mint rendező, ak-kor szölitod meg, amikor ar-ról az adekvát beszéd le-hetősége úgymond leszálló-á-gban van.

— Ilyen félelmeim egy-általán nincsenek. Nézd, ha egy darab jól van megír-va, akkor bármiféle aktua-lizálásnak és aktuális di-vatnak ellenáll. A Félőlény pedig jó darab, költészet van benne, játékosabb, ugyanakkor mélyebb is, mint a hétköznapi lét felszínén sodródó kordivatok.

— A félelem konkrét lé-nyekhez köthető. A szerep-osztást olvasva a rémek ne-vei beszélő neveknek tű-nnek: Irodaszörny, Nagy Tö-kély, Belső Kongó. A beszé-lő név ugye lefordítható, s ekképp tán azt is elmond-hatnánk, miféle szörnyekkel kell megküzdenie a Félő-lénynek. Az Irodaszörny pél-dául nyilvánvalóan a...

— ... állj, állj! Ne menjünk ebbe bele. Legalábbis ne így. A Szovjetunióban el-kezdtek egy kísérletet nem sokkal a világ- és a polgár-háború befejezése után. A hatalmas országban renge-gtel árva, apátlan, anyátlan gyermek kóborolt. Nos, őket speciális intézetekbe gyű-jtötték össze, melyeket gya-

korló pszichológusok és pe-dagógusok vezettek. Az elv az volt, hogy a gyerekek szellemi, lelki fejlődésük so-rán ne találkozzanak a fé-lelemmel. Olyan meséket, történeteket hallhattak és olvashattak csak, amikben nem szerepeltek szörnyek, rémségek. Azt gondolták, az a lélek, amelyik nem talál-kozik a félelemmel, a világ csúnya oldalával, az elvág-egészséges és tiszta lesz. A világot totálisan idealizálták a gyerekek számára. Ez ment hosszú éveken ke-resztül, mígnem jött a vi-lágháború és elsöpört in-tézményt, pedagógusgárdát, gyerekeket egyaránt. Sztá-lin halála után, valamikor Hruscov idejében kezdtek érdeklődni újra a dolog fe-lől. Megkeresték azokat az életben maradt felnőtteket, akik ilyen intézményekben nőttek fel. Az eredmény ka-tasztrofális volt: azok az emberek szinte kivétel nél-kül pszichopaták, neuroti-kusak, idegbetegek lettek. Arról van tehát szó, hogy a félelemmel és a félelmet okozó dolgokkal már a gyer-mekkorban is szembe kell nézni. Természetesen az élet-kori sajátosságoknak meg-felelően. Gyerekként kell megtanulni a félelmet, hogy felnőttként is küzdhessünk ellene...

Darvasi László

Nőnemű textilek

Kiállítási napló

Kortárs brit textilművé-szek falikárpitjaiból látható reprezentatív kiállítás a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában. Az elmúlt két évtized ter-méséből válogatott Victoria Preston, a kiállítás rendező-je, s az anyag a budapesti Ernst Múzeum, a Miskolci Galéria után és a szombathelyi Savaria Múzeum előtt került a szegedi közönség elé.

Első látásra szembeötlő: táblaképigénnyel született a bemutatott kárpitok döntő többsége; hogy nőnemű mű-fajjal állunk szemben, hi-szen a hűs alkotó között

alig akad férfi; inkább a te-matika és megvalósítás in-ternacionalizmusa a megha-tározó, mint a nemzeti ka-rakter; fő divatszín a művek születési időszakában a fe-kete; s inkább a textilművé-szet konvencionálisabb, ha-gyományosabb megoldásait keresik az angliai művészek.

Mindemellett nagyszerű munkák láthatók, értékes az összkép, maradandó élményt jelent a kiállítás. Egy iskola-teremtő egyéniség tudatos programjának kimagasló da-rabja Joanna Burton Ret-tenthetetlen asszonyok című, a női utazóknak emléket állító sorozatának darabja, az Egv jó vastag ing áldásai cí-mű hagyományosan szőtt fa-likárpit. Ehhez az illusztra-tív, ábrázoló jellegű vonulat-hoz elsősorban tanítványai, olyan fiatal művészek csat-lakoztak, akik rövidebb-hosszabb ideig műhelyében dolgoztak. Közéjük tartozik Tass Mavrogordato, aki a hagyományos gobelinszővő technikát ötvözi a narratív, allegorikus és vizuális kárp-írázatra épülő asszociációval. Plakátszerű, szöveges, me-mentó szándékú és szemlé-letű kárpitokat készít a brit textilművészet egyik kiemel-kedő képviselője, Janis Jey-feries, aki alkotó tevékeny-sége mellett sokoldalú peda-gógiai és elméleti munkát is végez. Csernobil után című munkáján V. Gubarjev Szarkofág című drámájának sorai olvashatók.

Számomra három textil-művész alkotásai jelentettek kataraktikus élményt. Minde-nekelőtt Maureen Hodge fe-kete látomásai, nagyméretű, a fonalak pasztikájára is építő szuggesztív művei, a Téli erdő és Az örökkevaló-ság nem kőtel című komor és felemelő kárpitjai. Más módon hatottak Brigitte Gibbon művei, melyeknek technikáját ő maga így ha-tározta meg: „kender, pam-ut, lenvászon, selyem, mű-anyag, véletlenszerűen el-helyezett török csomózás”

Mintha zuhogna az eső ezen a nagyméretű alkotáso-kon, s a sűrű vízfüggöny mö-gött sejtlenének az alakok (Nők családja), jelképes ere-jű színek (Cím nélküli pi-ros). A harmadik finom iróniájával, felszabadult szelle-miségével és bátor dekoratív-vitásával ragadott meg Grace Erikson szőtt kárpit-ján színekben tobzódó koc-kás takaró tölti ki a képme-ző öthatodát, ahol finom tó-nusokkal, porcelánszerű fes-tőiséggel egy alvó lányt ábr-ázol. A mű címe: A művé-szet alszik a kézművesség-ben.

Tetszett Mary Farmar fe-kete-sárga geometriájának szinkontrasztja, Margot Marrow feleselő képmzői, Shelley Goldsmith humá-nummal átítatott triptichon-ja, Karen Scadeng érdekes kísérletei (meghatározásuk szerint: „kézrel gyártott pa-pír, kárpit, lenvászon, se-lyem, gyapjú, hócsalán, pam-ut diszöltéssel”). Fiona Mathison finom tónusokra épített levegős tájélményei és Sarah Flatman szőtt pa-pír csendele. Kevésbé nyer-te meg tetszésemet az új-vadak festői képviselőit, il-letve a számítógép-művészet törekvéseit utánzó Jenny Cook, Marta Rogoyska és Lorraine Renwick.

A kiállítás értéke az igé-nyes és reprezentatív kataló-gus Janis Jefferies történeti áttekintést is nyújtó tanul-mányával, a művészek élet-rajzi adataival és minivallo-másaival. Ha — mint mosta-nában annyiszor hangoztat-juk — az egységes Európa megteremtésén fáradozunk, ehhez az első lépéseket az ilyen és hasonló kiállítások, egymás művészetének, törek-véseinek, alkotó gondolatai-nak megismerési jelenté-tik. Ezért is fontos ez a tár-lat, mely Magyarország és Nagy-Britannia között fenn-álló kulturális csereprogram része, s még ennél is fonto-sabb, hogy nemcsak Buda-pésten látható az anyag, ha-nem három vidéki városban is. Így kapcsolódik: atik össze hazánk Európával, s zárkoz-hat föl a vidék a főváros-hoz.

Tandi Lajos